

İçindekiler

Önsöz	9
GİRİŞ	
İlk Müjdeciler	12
1 AKLANMA	
Günahın ve Lütfun Dinamikleri	21
2 LÜTUF ARAÇLARI	
Allah'ın Mevcudiyeti	35
3 ÇARMIH İLAHİYATI	
Allah'ın Saklı Olması	60
4 İLAHİ GÖREV ÇAĞRISI	
Sıradan Yaşamın Kutsallığı	77
5 İKİ KRALLIKTA YAŞAMAK	
Kutsal Olan ve Seküler Olan	104
6 SONUÇ	
Allah'a Tapınma	122

Önsöz

İnsan ruhsal bir varlıktır. Allah Ruh'tur ve insanı kendine benzer yaratırken onu sadece bedensel bir varlık olarak yaratmadı. Kendi Ruh'unu insana üflemesiyle Allah, topraktan yarattığı bu varlıkla özel bir bağ kurdu. Allah'la insanın ilişkisi mükemmeldi. İlk başta öyleydi. Fakat ilk insanların, Adem ve Havva'nın günaha düşmesiyle Allah'la olan ruhsal bağları koptu. Ölüm, hem bedensel hem de ruhsal anlamda, dünyaya girdi. "Günah bir insan aracılığıyla, ölüm de günah aracılığıyla dünyaya girdi. Böylece ölüm bütün insanlara yayıldı. Çünkü hepsi günah işledi" (Rom. 5:12).

Bu büyük felaketten beri insanlık, ruhsallık arayışı içindedir. İnsan sadece bedensel bir varlık olsa, beden ihtiyaçlarını karşılamakla doyardı. Dünyanın her tarafında gördüğümüz ise şudur: maddi zenginlikte yaşasın ya da yoksulluk içinde çabalasın fark etmez, insan bu dünyanın kaynaklarıyla ruhsal ihtiyacını doyuramaz. Ruhsallık arayışı vardır. Gerçek hayata ihtiyaç vardır. Allah'a, ebediyete özlem vardır. Kutsal Kitap bu gerçeği şöyle açıklıyor: "O her şeyi zamanında güzel yaptı. İnsanların yüreğine sonsuzluk kavramını koydu. Yine de insan Allah'ın yaptığı işi başından sonuna dek anlayamaz" (Vaiz 3:11).

Farklı dinler bu ruhsallık arayışının belirtisidir. İhtiyacını doyurmak için insan her yola başvurur. Gerçeğe dayanmayan hayaller kurar, çürüklüğü ancak yaşamın zorlukları

karşısında belli olan inanç sistemeleri kurar ve bunları sahiplenir. Geçici bir teselli bulabilse de tam rahata kavuşmaz, çünkü Yaratan'la olan bağı kopmuş durumdadır. Ölüm karşısında, insanın hayalleri sırta kadem basar. En geç Yargı Günü'nde, insanın kendi yarattığı sistemler yıkılır. İnsan, kendiliğinden Allah'a ulaşamaz. "Allah göklerden bakar oldu insanlara, akıllı, Allah'a yönelen biri var mı diye. Hepsi saptı, tümü yozlaştı, iyilik eden yok, bir kişi bile!" (Mez. 53:2-3).

Hristiyanlığı bütün dinlerden ayıran bir özellik var. Kopmuş bağı kuracak olan, insan değil, Allah'ın kendisidir. İnsanın arayışı zaten yanlış yerlere yönelir. Allah ise, insanın ne kadar kayıp olduğunu gayet iyi bildiği için peşine düşer, onu arar. Yaratan'ın "Adem, sen neredesin?" sorusu, suç işleyen bizlerin vicdanında hâlâ yankılanmaktadır. Kendisi Ruh olan Allah, bu arayışta o kadar önemli bir adım attı ki, kendisi vücut alarak insan oldu. Ruhsal ölümlere bedensel olarak geldi. Öyle ki onları ölümden kurtarsın, kendisiyle ruhsal bağları yeniden kursun. Mesih İsa'da, Allah'ın kendisi "kaybolanı arayıp kurtarmak için geldi" (Luk. 19:10).

Bu kitapta insanın farklı yollara yönelen ruhsal arayışlarının ve Allah'ın açıkladığı arayışın nasıl bir araya geldiği gösteriliyor. Bu arayışların kesişme noktası Mesih İsa'nın çarmıhındadır. Tek bedende Allah ve insan olan İsa'nın çarmıhı, günahın bağışlandığı ve kopmuş ruhsallığın yeniden bağlandığı yer oldu. "Allah, insanların suçlarını saymayarak dünyayı Mesih'te kendisiyle barıştırdı" (2Ko. 5:19). Arayışımız boşa gitmesin diye çarmıha yönelmeliyiz. "Bulma fırsatı varken RAB'bi arayın, yakındayken O'na yakarın" (Yşa. 55:6).

Biz Hristiyanlar da ruhsal arayışımızda kolayca yanlışlara yönelebiliriz. Sanki Mesih'in çarmıhını artık tanıyormu-

şuz gibi daha ileri gitmek isteyebiliriz. Allah’la kendi özel ilişkimizi kurarken veya ruhsal hayatımızı geliştirme çabasıdayken Mesih’in çarmihını gözden kaçırabiliriz. İsa’nın kendi sözlerini hatırlamamız önemlidir: “Yol, gerçek ve yaşam Ben’im” dedi. “Benim aracılığım olmadan Baba’ya kimse gelemez” (Yu. 14:6). Elçi Pavlus da, Korint’te yaşayan, birçok yanılığa uğrayan imanlıları doğru yola getirmeye çalışırken şöyle diyor: “Aranızdayken, İsa Mesih’ten ve O’nun çarmihı gerilişinden başka hiçbir şey bilmemeye kararlıydım” (1Ko. 2:2).

Bu kitapta tanıtılan “çarmih ruhsallığı” yeni bir şey değildir. Elçi Pavlus’un da duyurduğu eski Hristiyan ruhsallığıdır. Özünde, küçük çocukların da kavrayabileceği, çok basit bir şeydir. Fakat aynı zamanda inanılmaz derin ve bütün yaşam alanlarımızı kapsayandır. Çarmih Ruhsallığı kitabı, kendi ruhsal arayışını anlatan yazarın Kurtuluş Müjdesi’ne odaklanan iman ve yaşama nasıl kavuştuğuna tanıklık ediyor.

Bu kitabı Türkçe okurlara sunarken duamız şudur: Değerli kardeşim, senin ruhsal arayışın boşa gitmesin. Allah, seni bulmak ve seninle olmak için seni aramaya çıktı. Mesih’in çarmihıta senin için yaptıklarına odaklanarak sağlam ve sarsılmaz inanca ve yaşama sahip olasan diye seni çarmih dibine çağırarak istiyoruz. Çarmihıta Ruh’unu teslim eden, O’nu seni sevdiği için verdi.

Pentekost haftasında

Peder Ville Typpö
İstanbul Luteryen Kilisesi

Giriş

İLK MÜJDECİLER¹

Birçoğumuz ne anlama geldiğinden emin olmasak da bir tür ruhsal yaşam arıyoruz. Aşkınılık duygusunu özlüyoruz ama bu yöndeki çabalarımızda hep başarısızlığa uğruyoruz. Çeşitli gizemcilik biçimleri göz alıcı aydınlanma ve ruhsal güçlenme vaatlerinde bulunuyor ama yaşam sonsuza dek mutlu biçimde gitmiyor. Araya dünyasal yaşamın engelleri giriyor. İş, aile baskıları, pratik sorumluluklar, incinme ve başarısızlıkların hepsi bir şekilde insanın ruhsal durumunu bozuyor.

Kiliseler ruhsal gerçeğin koruyucuları olacaktı ama çoğu zaman özellikle de ruhsal gibi görünmüyor. Çok defa onlar da dünyevi geliyor. Kilisede diğer kişilerle oturan ve sofralara katılan bütün vaizler çok sıradan görünebiliyor. İnsan, ruhsallığın daha göz alıcı olacağını düşünüyor.

En azından benim deneyimim böyleydi. Yaşamımın farklı dönemlerinde liberal teolojii benimsedim, ilericiiliği savundum ve sosyal adalet uğruna savaşmaya inandım, mucize bekleyen, aşırılıktan yana bir çılığın oldum. Liberaliz-

¹ Müjdeci ifadesi bunları kastediyor: 1. Müjdeden kaynaklanan, müjdeye dayanan, 2. Protestan, 3. İngl. *Evangelicals*, Hristiyanlık içinde Kutsal Kitap'a ve müjde yaymaya önem veren gruplar.

mim ruhsal acıdan anlamsız bulundu, aşırıcılığım da yüzeysel kaldı. En çok da Budizm'in, anlayacağınız, boşluk vaat ettiğini anlayıncaya kadar oturarak meditasyon yaptım. Gizemcilik ve eylemcilik, ikisi de, acı hayal kırıklıklarıydı.

Benim ihtiyacım olan, insanın varoluşunun bütün yelpazesini kucaklayacak kadar büyük bir ruhsal çerçeveydi. Gerçekçi ruhsallığa gerek duyuyordum. Fiziksel dünyayı ya da sıradan yaşamı olumsuzlayan değil, başkalaştırın bir ruhsallığa ihtiyacım vardı.

Bunu Hristiyanlıkta buldum. Hristiyanlık aslında salt Allah'la değil, beden alıp insan olmuş Allah'la ve çarmlı gerilmiş Allah'la ilgili bir din. Hristiyanlığın pek çok çeşidi, bu tarihsel imanın birçok ruhsal geleneği var ama bunların hepsi beden alma, kefarete ve kurtuluş gizemine bağlı oluyor.

İmanımı çok etkileyen C. S. Lewis bütün Hristiyan teolojilerinde ortak olan, "özde Hristiyanlık"tan söz etmiştir. Lewis bu en küçük ortak paydanın, iman evinin kapısı ya da giriş bölümü olduğunu söyler. Ama hemen ardından, Hristiyanlığı gerçekten yaşamak isteyen birinin girişi aşır odalardan birine girmesi gerektiğine işaret eder. "Sofralar, masalar ve yemekler evin girişinde değil, odalardadır."² Yani Hristiyanlar kiliseye katılmalılar.

Bazı hayal kırıklıklarının geldiği yer burası. Benim örneğimde, bildiğim yerel cemaatlerin hiçbiri kitaplarda keşfettiğim Hristiyanlığa pek benzemiyordu. Bu kısmen sırf benim toluğumdandı. Birçok Hristiyan imkansız ülküleri takıldığı ve sıradan yaşamla ilgili teolojik bilgisi yetersiz olduğu için gerçek kiliselerde sık sık hayal kırıklığına uğrar. Lewis'in başka bir yerde dediği gibi, yeni Hristiyanlar çok defa kiliseyi kendileri gibi sıradan insanlardan çok harma-

² C. S. Lewis, *Özde Hristiyanlık*, çev. Levent Kınran, Haberci Basın Yayın, İstanbul 2009, ISBN: 9789758820757, s. 12

niler ve sandallar çerçevesinde düşünürler.³ Ama Hristiyanlığın evindeki “odaların” sofralardan, masalardan ve yemeklerden yoksun olduğu kimi zaman doğrudur.

Hristiyanlığın her çeşidi ruhsal bir geleneği, bir vurguyu ya da farklı bir öğretiyi temsil eder. Her birinin de kendi sorunları ve çarpıtmaları olduğunu inkâr etmek naiflik olurdu. Bu nokta, Hristiyan ruhsallığı arayışının sıklıkla karaya oturduğu yerdir.

Bu gelenekler ne kadar değerli olsa da günümüzde birçoğunu görebilmek artık güç; bu da oldukça ironik başka bir sorun. Çeşitli Hristiyan gelenekleri –Aquinas’ın, Calvin’in ve Wesley’ninkiler gibi– birbirinden çok farklıdır ve her birinin kendi güçlü yanları olduğu halde tek bir popüler Hristiyanlık biçimine dönüşmüş durumdadırlar. Sanki Lewis’in odalarının birçoğu aynı plastik çiçekler ve kaba tüylü halı döşemeleriyle birbirinden farksızdır, köpük ambalajlı hazır yiyecek servis edilir, aynı asansör müziği çalar. Popülerleşen bu yeni Hristiyanlık görünen o ki, yavan ve tek boyutludur, hoş duygularla doludur ama içerikten yoksundur. Bu arada, tarihsel Hristiyan geleneklerinin zenginlikleri ve içgörülere unutulmuştur.

Bu kitap Allah’la ilişki özlemimi sonunda doyurduğum bu Hristiyan geleneklerinden biri hakkındadır ve Luteryen ruhsal geleneğine bir giriş niteliğindedir.

Luteryen iman, özellikle Mesih İsa’nın çarmihına odaklanan bir imandır. Bu durumuyla dürüst ve kapsamlı bir yolla ruhsal yaşamın bütün yelpazesini kucaklayan bir çerçeve sunar. Bu imanın –Allah’ın saklandığı ve açıklandığı– sıra-

³ Bkz. C. S. Lewis, *Screwtape Letters* (New York: Macmillan, 1961), s. 12 [*Gizlisonda Mektupları*; çev. Levent Kınran, Haberci Basın Yayın, İstanbul, ISBN: 9789758820894]

dan gündelik yaşamda derin bir yankısı olduğunu da anladım.

ASIL MÜJDECİLER

“Luteryen” ruhsallığın daha iyi bir terimi “müjdecî” ruhsallıktır. *Müjdecî* ifadesi, bire bir çevirisi “iyi haber” olan Grekçe “*evangelion*” sözcüğüne dayanır. Müjdecî, Mesih İsa’nın Müjdesine, Mesih’in ölümü ve dirilişiyile günahkâr insanların bağışlanmasını kazandığının ve karşılıksız bir armağan olarak kurtuluşu sunduğunun İyi Haberine odaklanan biri demektir.

Müjdecî (İngl. *Evangelical*) terimi bugün az çok muhafazakâr çok farklı Protestanlar’a gönderme yapmak için kullanılır. Bütün farklılıklarına karşın Baptistler, Karizmatikler, Calvinciler, Wesleyciler ve mezheplere ayrılmayan “Hristiyan sosyal yardım örgütlerinin hizmetleri” Mesih aracılığıyla kurtuluşu vurgular, “müjdeciliğin” altını çizer, bu nedenle, terim yerindedir. Ama aslında *müjdecî* kelimesi “Luteryen” demektir.

Reformasyondan sonraki yıllarda “müjdeciler” John Calvin’in izinden giden “reformculara” karşıt olarak Martin Luther’in izinden gidenlerdi (Daha sonra iki grubu birleştirme girişimi, başlı başına bir mezhep haline gelen “Müjdecî ve Reformcu Kilise”yle sonuçlandı). Bugün bile Avrupa’da Luteryen ilahiyatın izinden giden bazı kiliseler kendilerine “Luteryen” demezler –Luther’in, Mesih’in kilisesine adının verilmesini istemediği, nefret ettiği bir terim– “Müjdecî” derlerdi. Amerika’da Kutsal Kitap’a inanan, kurtuluşu vaaz eden Hristiyan anlamında kullanılan terim Avrupa’da da tutulmaya başlıyor ama Amerikalı turistler Almanya’da ya da İskandinavya’da tabelasında *evangelische* yazan bir

kiliseye uyanış ezgileri ve tanıklık paylaşımları beklentisiyle gittiklerinde sadece ilahiler ve liturji bulunca şaşırıyorlar.

Başkaları kendilerine “müjdecî” deme hakkını kendilerinde bulsalar da, en azından *ilk* müjdeciler Luteryenler’dir. Hristiyanlar’ın Yeni Antlaşma döneminden başlayarak, ilk kilise, hatta Ortaçağ’da da –Protestanlar’ın Müjde’nin vurgulanmasıyla içeriğinin bir şekilde karıştırıldığını öne sürdükleri dönem– her zaman Müjde’ye odaklandıkları akılda tutularak, Luteryenler ilk kez müjdecî *adı verilenlerdir*. Müjdeyi, öğretilerinin ve pratiklerinin her noktasının merkezi haline getirecek şekilde vurgulayanlar da ilk onlardı. Ortaçağ Katolikliğinin karşısına çıkarılan bu müjdecî odak Protestanlığın daha sonra ortaya çıkan diğer bütün biçimlerine de kapı açtı. Ama müjdecî Luteryenlik daha sonraki Protestan geleneklerinin hepsinden farklı olmaya devam etti.

Dinden dine, kiliseden kiliseye, aşırı liberallikten aşırı muhafazakârlığa sürüklenen bir ruhsallık gezgini olarak, en sonunda Müjde’yi keşfettim. Bu Müjde’nin ve içeriğinin derinlerine indiğimde gördüm ki Luteryen olmuşum. Bu kitap bir ölçüde bu hac yolculuğunun öyküsüdür ama ancak bir ölçüde. Aslında –modern, belki de postmodern bir Amerikalı olarak– Luteryen ruhsallık geleneğinden aldığım büyük yardımın ve onda bulduğum paha biçilmez değerın bir anlatımıdır.

Bir şekilde gölgede kalmış bir gelenektir bu; bugün de az bilinmektedir (ne yazık ki, kimi zaman Luteryenler arasında bile durumun bu olduğunu söylemeliyim) ama üzerinde düşünmeye değer bir gelenektir. Luteryenliğe ilgi duymamın diğer bir nedeni de ilk müjdecilerin öğretilerinin, bugün çağdaş Hristiyanlığı uğraştıran sorunlarla özellikle ilgili olduğunu anlamamdı. Bu öğretiler bugünün kuşakları-